

Kantaväestön pakoa?

Miksi maahanmuuttajakeskittymistä muutetaan pois?

KATJA VILKAMA & MARI VAATTOVAARA & HANNA DHALMANN

Johdanto

Helsingin seutu on jo useamman vuosikymmenen ajan kuulunut Euroopan nopeimmin kasvavien kaupunkiseutujen joukkoon sekä väestömäärää että työpaikkojen lisäystä tarkasteltaessa. Iso osa väestönkasvusta on tullut maahanmuuton voimistumisesta. Noin 40 prosenttia maahanmuuton kokonaismuuttovoitosta kohdentuu suoraan Helsingin seudulle, minkä lisäksi seutu saa muuttovoittoa muualta Suomesta muuttavista maahanmuuttajataustaista henkilöistä. Uusimmat väestöennusteet kertovat maahanmuuton jatkuvan vilkkaana. Vuoden 2013 alussa kaksitoista prosenttia pääkaupunkiseudun asukkaista puhui äidinkielenään muita kuin kotimaisia kieliä. 0–15-vuotiaissa lapsissa vieraskielisten osuus oli jo neljatoista prosenttia. Vuoteen 2030 mennessä maahanmuuttajataustaisten asukkaiden osuuden odotetaan kasvavan yli 20 prosenttiin (Helsingin seudun..., 2013).

Samanaikaisesti seudun alueelliseen kehitykseen on syntynyt uudenlaisia sosiaalisia rakenteita ja dynaamisuuksia, mikä on tuttua muualta Euroopasta. Kun aikaisemmin seudulle oli tyypillistä asukas pohjaltaan moniaineksiset ja kansainvälisesti varsin tasaiset alueellistumat, eikä huonosuus ollut voimakkaasti keskittynyttä (Vaattovaara 1998), on nyt nähtävissä ainakin kahdentasoista rakenteellista eriytymistä. Ensinnäkin väestön terveydessä ja hyvinvoinnissa, koulutus- ja tulotasossa sekä työttömyydessä on havaittavissa

selkeitä alueellisia eroja, jotka paikantuvat pitkälti samalla tavoin seudun aluerakenteessa (esim. Vaattovaara & Kortteinen 2003; 2012; Helsingin tila..., 2013). Voimakaskaan taloudellinen kasvu ei ole poistanut näitä 1990-luvun laman seurauksena syventyneitä eroja, vaan ne ovat jääneet uudeksi, pysyväksi aluerakenteen piirteeksi.

Toiseksi viimeaikainen sosiaalisen ja alueellisen eriytymisen kehitys on alkanut yhdistyä yhä vahvemmin kaupunginosien *etniseen* eriytymiseen. Maahanmuuttajataustaisten asukkaiden määrä on kasvanut 2000-luvulla erityisesti sellaisilla alueilla, joilla asui jo valmiiksi suhteellisen runsaasti maahanmuuttajia (Vilkama 2010; 2011). Nämä alueet paikantuvat pääasiassa seudun itäisiin ja koillisiin osiin sekä radan varsille sijoittuvalle lähiväyläalueelle – eli pitkälti samoille alueille, jotka erottuvat myös sosioekonomisen eriytymisen tarkasteluissa keskimääräistä heikommin pärjäävinä alueina (esim. Kortteinen & Vaattovaara 1999; Kauppinen 2002).

Alueellisen eriytymisen dynamiikkaa Helsingin seudulla tarkastelleet tutkimukset (esim. Kortteinen & al. 2005a; 2005b; Laakso & al. 2005; Vilkama 2011) ovat osoittaneet, että muutto- liikkeellä on seudullisessa kehityksessä aivan keskeinen rooli. Katja Vilkaman tuore (2011) väitöstutkimus asuinalueiden etnisestä eriytymisestä osoittaa, että etenkin kantaväestön muutto- liike rakentaa pääkaupunkiseutua uudella tavalla. Kuten muissakin Pohjoismaissa (esim. Bråmås 2006; Andersson 2013) kantaväestön muuttovirrat ovat suuntautuneet maahanmuuttajakeskittymiksi muodostuneilta alueilta pois päin. Tämän seurauksena suomen- ja ruotsinkielisen väestön määrä on alueilla vähentynyt ja maahanmuuttajien osuus kasvanut. Vilkaana jatkunut maahanmuutto on entisestään nopeuttanut eriytymiskehitystä.

Tutkimus on osa nelivuotista pohjoismaista vertailevaa tutkimushanketta "Nordic welfare states and the dynamics and effects of ethnic residential segregation", joka on Suomen Akatemian ja NORFACE -tutkimusohjelman "Migration in Europe – Social, Economic, Cultural and Policy Dynamics" rahoittama. Tutkimuksen rekisteripohjainen kyselyaineisto on kerätty yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa.

Osa kantaväestöstä näyttäisi siis välttävän muuttopäätöksissään sellaisia alueita, joille on keskittynyt huono-osaisuutta tai etnisiä vähemmistöjä. Toistaiseksi emme kuitenkaan tiedä riittävästi siitä, mikä kantaväestön asumisvalintoja ja muuttoliikettä pohjimmiltaan ohjaa. Aikaisemmat pääkaupunkiseudulla tehdyt tutkimukset muuttohalukkuudesta (esim. Kortteinen & al. 2005a) sekä yleisistä muuttosyistä (esim. Kytö & Väliniemi 2009) ovat osoittaneet, että muuttopäätökset kytkeytyvät tyypillisesti elämäntilanteen muutosten aiheuttamiin uudenlaisiin tilantarpeisiin tai toiveisiin vaihtaa asuntotyyppiä. Näissä tutkimuksissa ei kuitenkaan ole tarkasteltu asuinalueiden ominaisuuksien tai eriytymisen synnyttämien sosiaalisten rakenteiden mahdollisia itsenäisiä vaikutuksia tapahtuneisiin muutoihin. Kysymys siitä, heijastuvatko alueelliset sosioekonomiset ja etniset erot muuttopäätöksiin ja millä tavoin, on jäänyt avoimeksi.

Tässä artikkelissa tartumme erityisesti tähän kysymykseen. Vertailemme asukasrakenteeltaan erityyppisiltä alueilta poismuuttaneiden muuttosyitä. Erityisesti haemme vastauksia kysymykseen, miksi kantaväestö muuttaa pois maahanmuuttajakesittymiksi muodostuneilta alueilta. Onko kehityksessä kyse niin sanotusta ”kantaväestön paosta” eli kansainvälisestä kaupunkikeskustelusta tutusta ”white flight” -ilmiöstä, jonka mukaan kantaväestö vierastaa maahanmuuttajien naapurina asumista ja pyrkii muuttamaan pois maahanmuuttajavaltaisiksi mielletyiltä asuinalueilta (esim. Krysan 2002; Crowder & al. 2011)? Vai johtuuko kantaväestön muutto maahanmuuttajakesittymistä pikemminkin asuinalueiden sosiaalisesta rakenteesta, asuntokannan yksipuolisuudesta tai perheiden elämäntilanteisiin liittyvistä muista tekijöistä – kuten esimerkiksi pyrkimyksestä hakeutua tilavampaan asuntoon tai pientaloon? Eroavatko maahanmuuttajakesittymistä ja muilta alueilta muuttaneiden muuttosyyt keskenään?

Artikkeli perustuu kattavaan pääkaupunkiseudun asukkaille suunnattuun kyselytutkimukseen, jossa selvitettiin kantaväestön asumisvalintoja, asumistyytyväisyyttä sekä muuttopäätöksiin vaikuttaneita tekijöitä erityyppisillä asuinalueilla. Kyselyn otos poimittiin väestörekisteristä yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa. Tutkimus on osa Suomen Akatemian ja Euroopan unionin rahoittamaa nelivuotista vertailevaa tutkimushanketta, jossa tarkastellaan kaupunginosien etnisen

ja sosiaalisen eriytymisen dynamiikkaa Pohjoismaiden pääkaupunkiseuduilla.

Muuttoliike kaupunginosien eriytymisen kiihdyttäjänä

Tutkimukset kaupunkiseutujen muuttovirroista ovat osoittaneet, että muuttoliike on usein sosioekonomisesti tai etnisesti valikoivaa. Tällä tarkoitetaan taustoiltaan erilaisten asukkaiden muuttoliikkeen suuntautumista eri tavoin. Esimerkiksi tulo- ja koulutustaustaltaan erilaiset kotitaloudet sijoittuvat tyypillisesti erityyppisille asuinalueille (esim. Andersson & BråmÅ 2004; Kortteinen & al. 2005b; Kytö & Väliniemi 2009; Vasanan 2012; Rasinkangas 2013). Yksittäisten asuinalueiden näkökulmasta muuttoliikkeen valikoivuus näkyy tulo- ja lähtömuuton epäsuhtana siten, että alueen tulo- ja lähtömuuttajat poikkeavat toisistaan esimerkiksi työmarkkina-asemaltaan tai taloudelliselta, sosiaaliselta ja etniseltä taustaltaan.

Muuttoliikkeen valikoivuus on yksi keskeisistä asuinalueiden eriytymiskehitystä tuottavista mekanismeista. Asukkaiden valikoiva muutto alueelta toiselle tuottaa ja ylläpitää, sekä usein myös syventää, alueiden välisiä eroja. Erityisesti jos erot alueiden asuntokannassa, palvelutarjonnassa ja asuinympäristön laadussa koetaan suuriksi, voi muuttoliike syventää eroja entisestään, mikäli esimerkiksi paremmin toimeentuleva keskiluokka päättää jättää heikoksi kokemansa alueen ja alkaa hakeutua muualle.

Muuttoliikkeen valikoivuuden oletetaan muuttoliiketutkimuksissa heijastelevan eroja muuttajien valinnanmahdollisuuksissa ja käytävissä olevissa resursseissa. Hyvätuloisilla ja vakaan tulotason omaavilla kotitalouksilla on tyypillisesti muita paremmat mahdollisuudet edetä asumisuralla ja tehdä vapaampia valintoja asunnon ja asuinalueen suhteen. Pienituloisemmat kotitaloudet joutuvat sen sijaan valitsemaan asumismuotonsa ja -alueensa huomattavasti suppeammista vaihtoehdoista. Tulo- ja varallisuustason asettamien rajojen lisäksi myös erot asumisen arvostuksissa, elämäntyyliissä ja -tilanteissa ohjaavat muuttopäätöksiä ja suuntaavat erityyppisten kotitalouksien muuttoa erilaisille asuinalueille. Esimerkiksi lapsiperheet arvostavat asumisessaan usein tilaa ja asuinalueen rauhallisuutta ja pyrkivät hakeutumaan alueille, joilla kasvuyym-

päristö on lasten kannalta suotuisa (esim. Tuori-la 2009; Dhalmann & al. tulossa). Urbanaa elämänsykyttä arvostavat henkilöt voivat puolestaan suosia kerrostaloasumista kaupunkikeskustoissa (Ilmonen & al. 2000; Ratvio 2012).

Asuinalueiden ominaisuuksilla – sijainnilla sekä alueiden fyysisellä ja sosiaalisella ympäristöllä – voi siten olla itsenäisiä muuttopäätöksiä ohjaavia vaikutuksia. Alueominaisuudet suuntaavat muuttoa vähintäänkin kolmella tavalla. Ensinnä muuttopäätöksen taustalla voi olla pyrkimys muuttaa pois toimimattomaksi tai epäviihtyisäksi koetulta asuinalueelta (pakomekanismi; *flight / push factor*). Toisaalta päätös muuttaa alueelta toiselle voi heijastella halua hakeutua omaan elämäntyyliin ja -tilanteeseen paremmin soveltuvalla alueella (vetomekanismi; *pull factor*). Kolmanneksi myös uutta asuinaluetta valittaessa voidaan pyrkiä välttämään epätoivotuiksi koettuja alueominaisuuksia (väistämekanismi; *avoidance*) – mahdollisuuksien mukaan.

Asuinalueilla välteltävät tekijät liittyvät tyyppillisesti asuinalueiden fyysiseen tai sosiaaliseen ympäristöön sekä asukkaiden huoleen asuin-ympäristössä tapahtuvista muutoksista. Erityisesti huolet alueen fyysisen kunnan rapautumisesta, sosiaalisten häiriöiden lisääntymisestä, alueen levottomuudesta ja turvattomuudesta tai asuntojen arvon laskusta lisäävät tutkimusten mukaan poismuuttohalukkuutta (esim. Ellen 2000; Harris 2001; Krysan 2002; Kortteinen & al. 2005a). Lisäksi etenkin kansainvälisissä tutkimuksissa on kiinnitetty erityistä huomiota asuinalueen etnisen rakenteen vaikutuksiin muuttopäätöksille. Niin sanotun ”kantaväestön pako” -teorian (”white flight” -theory!) mukaan

1 Teoria kantaväestön paosta on alun perin lähtöisin Yhdysvalloista, jossa tutkijat ovat havainneet ”valkoisen” valtaväestön muuttavan pois asuinalueilta ”mustien” afroamerikkalaisten vähemmistöjen muuttaessa naapurustoon. Yhdysvaltalainen tutkimuskirjallisuus puhuukin ilmiöstä ”valkoisten pakona” (white flight) (esim. Galster 1990; Crowder 2000; Krysan 2002; Woldoff 2011). Väestörakenteen muutos ”valkoisista” ”mustiksi” alueiksi on tapahtunut useilla yhdysvaltalaisilla asuinalueilla tyypillisesti muutamassa vuosikymmenessä (esim. Denton & Massey 1991; Cutler & al. 1999; Woldoff 2011). Erilaisesta historiallisesta ja yhteiskunnallisesta kontekstista huolimatta samankaltaista nopeaa väestörakenteen muutosta, valtaväestövaltaisista maahanmuuttajavaltaisiksi asuinalueiksi, on havaittu myös useissa eurooppalaiskaupungeissa. Kantaväestön määrä on vähentynyt nopeasti muun muassa useiden ruotsalais- ja hollantilaiskaupunkien kaupunginosissa maahanmuuttajien määrän lisääntymisessä alueilla (esim. Bråmå 2006; Bolt & al. 2008).

kantaväestö saattaa vierastaa maahanmuuttajien naapurissa asumista ja on altis muuttamaan alueelta pois, mikäli maahanmuuttajien tai etnisten vähemmistöjen määrä kasvaa alueella suureksi (Crowder 2000; Bolt & al. 2008; Crowder & al. 2011). Kantaväestön paolla viitataan siten nimenomaisesti poismuuttoon, joka tapahtuu reaktiona maahanmuuttajien lisääntyneeseen määrään alueella.

Kantaväestön pyrkimystä muuttaa pois maahanmuuttaja-alueilta on selitetty tutkimuskirjallisuudessa yhtäältä avoimen rasistisilla ja ennakkoluuloisilla asenteilla (Galster 1990; Farley & al. 1994; Bobo & Zubrinsky 1996; Krysan 2002) sekä toisaalta kielteisillä mielikuvilla vähemmistöryhmien asuttamista asuinalueista (Ellen 2000; Harris 2001; Krysan 2002). Jälkimmäisen näkökulman mukaan kantaväestön paossa ei ole kyse kielteisestä suhtautumisesta maahanmuuttajiin sinällään, vaan huolesta maahanmuuttajien lisääntyneen määrän aiheuttamia seurauksia kohtaan. Osin jäsentymätönkin pelko alueen kehityssuunnan kääntymisestä voi lisätä kantaväestön poismuuttohalukkuutta ja ohjata uuden asuinalueen valintaa (Ellen 2000; Bråmå 2006).

Omaakohtaisista tulkinnoista muodostuneet jaetut sosiaaliset merkitykset onkin tunnistettu muuttoliiketutkimuksissa yhdeksi tärkeimmistä muuttohalukkuutta ja uuden asuinalueen valintaa suuntaavista tekijöistä (Lee & al. 1994; Krysan 2002; Feijten & van Ham 2009). Asukkaiden kokemukset ja mielikuvat alueiden kehityksestä voivat ohjata muuttopäätöksiä jopa vahvemmin kuin alueiden fyysisen, sosiaalisen tai etnisen rakenteen objektiivinen kehitys tai nykytila. Myös asuinalueiden väestörakenteessa tapahtuneet nopeat muutokset – esimerkiksi työttömyyden tai köyhyyden nopea lisääntyminen tai maahanmuuttajien määrän nopea kasvu – voivat lisätä etenkin hyväosaisemman kantaväestön muuttohalukkuutta (esim. Feijten & van Ham 2009; Crowder & al. 2011).

Voidaankin kysyä, missä määrin viimeaikainen maahanmuuton nopea kasvu ja samanaikainen sosiaalisten ja alueellisten erojen syveneminen ovat heijastuneet muuttoliikkeen paikallisiin rakenteisiin pääkaupunkiseudulla ja missä määrin ne selittävät asukkaiden muuttopäätöksiä. Suomessa ei ole aikaisemmin tarkasteltu muuttoliikkeen valikoivuuden sosiaalista sisältöä ja merkityksiä kansainvälisten tutkimusten tapaan katavilla aineistoilla ja vertailevalla tutkimusasetel-

malla. Merkit muuttoliikkeen lisääntyneestä väli-koivuudesta suomalaisilla kaupunkiseuduilla (esim. Aro 2007; Vilkkama 2011) osoittavat kuitenkin tämänkaltaisen tutkimuksen kasvavan tarpeen. Väestörakenteen muutosten ja muuttovirtojen tarkastelun ohella asukkaiden omakohtaisten tulkintojen ja merkitysten tutkiminen osana rakenteellisia prosesseja on ensiarvoisen tärkeää.

Tutkimusasetelma

Aineiston kuvaus

Artikkelin aineisto koostuu kantaväestön asumisvalintoja ja muuttopäätösten syitä kartoittaneesta kyselyaineistosta, joka kerättiin yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa syksyn 2011 aikana. Koska tutkimuksessa on erityisenä kiinnostuksena tarkastella maahanmuuttajakeskittymistä pois muuttaneiden asukkaiden kokemuksia ja muutossyitä, on kyselyn tutkimusasetelma rakennettu siten, että aineisto mahdollistaa muutossyiden vertailun erilaisilta asuinalueilta pois muuttaneiden vastaajien kesken.

Kyselyn kohderyhmänä olivat Helsingin seudulla asuvat Suomessa syntyneet henkilöt, jotka olivat kyselyä tehtäessä 29–54-vuotiaita ja jotka asuivat Helsingissä, Espoossa, Vantaalla tai Kauniaisissa samalla tilastollisella pienalueella vuosina 2008–2009. Näistä henkilöistä otettiin 3 000 henkilön otos, joka jaettiin neljään ositteeseen asuinalueen ja muuttotatuksen perusteella. Ositteet muodostettiin jakamalla pääkaupunkiseudun osa-alueet² Pohjoismaiden ulkopuolella syntyneen väestön osuuden perusteella kymmeneen samansuuruiseen ryhmään (desiileihin). Kuhunkin kymmenykseen sijoitui 24–25 aluetta, kun pienet, alle 300 asukkaan osa-alueet sekä opiskelijakampuksina tunnetut Otaniemi ja Viikin tiedepuisto oli rajattu otanta-asetelman ulkopuolelle. Tämän jälkeen alueilla asuva kohderyhmään kuuluva väestö jaettiin neljään ositteeseen:

Osite 1. *Samalla asuinalueella pysyneet, ylin desiili*: henkilö asuu alueella, joka kuuluu maahanmuuttajaseudulla mitattuna ylimpään kymmenykseen (korkeimmat maahanmuuttajaseudet), ja hän on asunut samalla alueella vähintään vuodesta 2008 kyselyyn vastaamiseen asti.

Osite 2. *Muuttaneet, ylin desiili*: henkilö asui vuosina 2008–2009 alueella, joka kuuluu maahanmuuttajaseudulla mitattuna ylimpään kymmenykseen (korkeimmat maahanmuuttajaseudet). Hän on muuttanut jollekin toiselle alueelle Helsingin seudun sisällä vuoden 2010 aikana.

Osite 3. *Samalla asuinalueella pysyneet, muut alueet* (desiilit 1–9): henkilö asuu alueella, joka kuuluu maahanmuuttajaseudulla mitattuna kymmenykseen 1–9 (muut kuin korkeimpien maahanmuuttajaseudun alueet), ja hän on asunut samalla alueella vähintään vuodesta 2008 kyselyyn vastaamiseen asti.

Osite 4. *Muuttaneet, muut alueet* (desiilit 1–9): henkilö asui vuosina 2008–2009 alueella, joka kuuluu maahanmuuttajaseudulla mitattuna kymmenykseen 1–9 (muut kuin korkeimpien maahanmuuttajaseudun alueet). Hän on muuttanut jollekin toiselle alueelle Helsingin seudun sisällä vuoden 2010 aikana.

Aineistossa muuttajiksi määrittyvät siis nimenomaan ne henkilöt, jotka ovat vaihtaneet asuin-alueetta. Asuntoa saman asuinalueen sisällä vaihtaneet henkilöt kuuluvat otanta-asetelmassa ositteisiin 1 ja 3. Kutsumme ylimpään kymmenykseen kuuluvia asuinalueita artikkelissamme maahanmuuttajakeskittymiksi. Pohjoismaiden ulkopuolella syntyneiden osuus vaihteli näillä alueilla vuoden 2007 lopussa 11–24 prosentin välillä. Kansainvälisesti vertaillen maahanmuuttajien osuudet jäävät keskittymissä siten edelleen varsin alhaisiksi, ja osuuksissa on suhteellisen suurta hajontaa.

Kustakin ositteesta poimittiin systemaattisella satunnaisotannalla 750 henkilöä, joille kysely lähetettiin. Aineistoon yhdistettiin kyselyyn valittuja ja heidän ruokakuntiaan koskevia taustatietoja Tilastokeskuksen rekistereistä, muun muassa tulo- ja koulutustasosta sekä lasten lukumäärästä. Lisäksi aineistoon liitettiin tietoja asuinalueen asuntokannan rakenteesta ja väestön yleisestä sosioekonomisesta profiilista. Tulosten analyysissä on hyödynnetty jälkiositettuja analyysipainoja, jotka painottavat vastauksia ositteittain sukupuolen ja iän mukaan.

Otanta-asetelma rakennettiin alueellisesti di- kotomiseksi (maahanmuuttajakeskittymät vs. muut alueet), jotta kyselyaineisto mahdollistaisi teoreettisesti mielenkiintoisen vertailun korkeimpien maahanmuuttajaseudun ja muilla alueilla asuneiden asukkaiden kokemusten välillä. Kysely toteutettiin samanlaisella asetelmalla Os- lon

2 Yhteensä 243 aluetta, joiden keskimääräinen asukaslu- ku oli vuoden 2007 lopussa 3 900 asukasta.

ja Tukholman kaupunkiseuduilla. Vaikka otanta-asetelma korostaa maahanmuuttajasuusien välisiä eroja, asetelma tavoittaa myös tutkimuskirjallisuudessa tärkeiksi todetut erot alueiden fyysisessä ja sosiaalisessa rakenteessa. Maahanmuuttajakeskittymiksi lukeutuvat alueet eroavat muista alueista myös asuntokannan ja asukkaiden sosioekonomisen rakenteen perusteella (taulukko 1). Maahanmuuttajakeskittymät ovat muita alueita kerrostalo- ja vuokra-asuntovaltaisempia, ja niillä asuva väestö on muilla alueilla asuvia pienituloisempaa, heikommin työllistynyttä ja vähemmän koulutettua. Kyselyaineistolla on siten mahdollista tarkastella myös alueiden sosiaalisten ja fyysisten rakenteiden merkityksiä muuttopäätöksille asukkaiden kertomana.

Muuttajien perhetilanne ja sosioekonominen asema

Kyselyyn saatiin 1 339 vastausta, jolloin vastausosuudeksi muodostui 45 prosenttia. Tässä artikkelissa tarkastelemme ainoastaan niitä vastaajia, jotka vaihtoivat asuinalueita vuoden 2010 aikana eli kuuluivat jompaankumpaan muuttajaosittesta. Muuttajia oli aineistossa yhteensä 680, joista noin puolet (335) oli muuttanut maahanmuuttajakeskittymien alueilta ja toinen puoli (345) oli muilta pääkaupunkiseudun asuinalueilta muut-

taneita. Muuttajat eivät eroa toisistaan merkittävästi iältään (keskiarvo noin 38 vuotta), kotitalouden kooltaan (keskiarvo 2,5 henkeä) tai pääkaupunkiseudulla asutulta ajaltaan (keskiarvo 25–26 vuotta). Myös muuttoetäisyydet ovat olleet keskimäärin samansuuruisia (mediaani 5–6 km), eikä perherakenteessakaan ole suuria eroja (taulukko 2). Maahanmuuttajakeskittymien alueilta muuttaneet olivat hieman muita muuttajia useammin naimisissa tai eronneita, ja heillä oli useammin lapsia kotonaan, mutta lasten keskimääräinen määrä ei poikkeaa merkittävästi muiden muuttajien lapsimäärästä. Tämän perusteella voidaan siten olettaa, etteivät mahdolliset erot muuttajien asenteissa tai muuttosyissä johdu ainakaan yksinomaan perhetilanteeseen tai elämänvaiheisiin liittyvistä eroista.

Muuttajien välillä ei myöskään ole suurta eroa sen suhteen, kuinka suuri osuus heistä oli asunut uudella asuinalueellaan joskus aikaisemmin (20 %), kuinka suurella osuudella oli sukulaisia (~22 %) tai ystäviä (~50 %) nykyisellä asuinalueellaan, tai kuinka suuri osuus suunnitteli muuttavansa seuraavien kahden vuoden aikana (18 %) (taulukko 2).

Erot sosioekonomisessa taustassa ovat sen sijaan selkeämpiä (taulukko 2). Maahanmuuttajakeskittymien alueilta muuttaneet ovat keskimää-

Taulukko 1. Asukasrakenne ja asuntokannan rakenne pääkaupunkiseudun asuinalueilla otoksessa käytetyn alueluokituksen mukaisesti 31.12.2010.

	Maahanmuuttajakeskittymät		Muut alueet		Kaikki alueet	
	keskiarvo	keskihajonta	keskiarvo	keskihajonta	keskiarvo	keskihajonta
Väestömäärä	6 163	2 812	3 917	3 256	4 148	3 285
Pohjoismaiden ulkopuolella syntyneiden osuus (%)	17	3	7	3	8	4
... muutos vuosina 1999–2010 (%-yks.)	9	2	3	2	4	3
Vieraskielisten lasten osuus (%)	28	7	7	6	10	9
Keskitulot (€) yli 15-vuotiasta kohden	23 314	2 926	36 502	14 175	35 146	14 043
Korkeakoulutettujen osuus 20–64-vuotiaista (%)	27	7	45	11	43	12
Vain perusasteen suorittaneiden osuus 20–64-vuotiaista (%)	32	5	18	6	20	7
Työllisten osuus 20–64-vuotiaista (%)	68	3	78	5	77	6
Arava- ja korkotukivuokra-asuntojen osuus (%)	40	11	16	15	18	17
Omistusasuntojen osuus (%)	38	9	58	19	56	20
Kerrostaloasuntojen osuus (%)	88	11	52	38	56	38
Pientaloasuntojen osuus (%)	11	10	47	38	43	38

Taulukko 2. Muuttajien sukupuoli, perherakenne ja sosioekonominen tausta.

	Keskitty- mistä muuttaneet (%)	Muut muutta- jat (%)
Sukupuoli		
Mies	46	41
Nainen	54	59
Siviilisääty		
Naimaton	37	48
Avoliitossa	47	40
Eronnut	16	13
Leski	1	
Perhetyyppi		
Asuu yksin	20	21
Pariskunta, ei lapsia	25	28
Pariskunta, lapsia	47	42
Yksinhuoltajaperhe	6	8
Muu	2	1
Koulutus		
Vain perusaste tai ei tutkintoa	10	5
Keskiaste tai alempi korkeakoulututkinto	68	62
Ylempi korkeakoulututkinto (maisteri tai ylempi)	21	33
Vastaajan käytettävissä olevat tulot (kvintiili)		
1	10	8
2	13	11
3	24	17
4	34	32
5	19	32
Kotitalouden käytettävissä olevat tulot (kvintiili)		
1	12	10
2	22	14
3	19	17
4	21	23
5	13	20
Tieto puuttuu	13	16
Työssäkäynti		
Kokopäivätöissä	76	81
Työtön	4	3
Muu	20	16
Alueen tuttuus		
Oli asunut alueella aikaisemminkin	19	19
Sukulaisia alueella		
Kyllä	21	23
Ystäviä alueella		
Kyllä	48	49
Muuttoaikeet		
Aikoo muuttaa 2 vuoden sisällä	19	18

rin muita muuttajia matalammin koulutettuja ja pienituloisempia, kuten otanta-asetelman perusteella voisi olettaakin (ks. taulukko 1). Erityisesti suurituloisiin kuuluvien osuus jää muita muuttajia pienemmäksi. Maahanmuuttajakeskittymistä muuttaneet myös ovat hieman muita muuttajia harvemmin kokopäivätöissä. Kansainvälisesti vertaillen erot muuttajien sosioekonomisessa rakenteessa ovat kuitenkin suhteellisen pieniä.

Sosioekonomisten erojen lisäksi myös muuttajien asuntomarkkina-asema eroaa (taulukko 3). Erot talotyypissä ja asunnon hallintasuhteessa ovat kuitenkin pienempiä muuton jälkeen kuin ennen muuttoa. Maahanmuuttajakeskittymien alueilla asuneet asuivat ennen muuttoa hieman muita muuttajia harvemmin omakoti- tai rivitaloissa. He myös asuivat selvästi muita muuttajia useammin arava- tai korkotukivuokra-asunnoissa (29 % vs. 12 %) ja vastaavasti omistusasumisen osuus oli muita muuttajia pienempi (43 % vs. 51 %). Muuton seurauksena omistusasunnossa asuvien osuus on kasvanut molemmissa muuttajaryhmissä. Muutto on siten tyyppillisesti liittynyt asumisuralla etenemiseen. Ero arava- ja korkotukivuokra-asunnoissa asuvien osuuksissa säilyy kuitenkin edelleen selkeänä muuton jälkeenkin (20 % vs. 10 %).

Tulokset

Asuinalueen vaikutus muuttopäätökseen

Muuttoliiketutkimusten klassikot ovat osoittaneet, että muutto liittyy yleisimmin elämäntilanteen muutoksiin ja kotitalouksien pyrkimykseen parantaa asuinolosuhteita varallisuuden kasvaessa (esim. Rossi 1955/1980). Myös tulostemme perusteella tämänkaltainen eteneminen asumisuralla näyttää selvästi tärkeimmältä muuttoon vaikuttaneelta tekijältä silloinkin, kun on muutettu eri asuinalueelle Helsingin seudulla. Lähes kolme neljästä kertoi, että heidän päätöksensä muuttaa pois entisestä asunnosta, ja samalla entiseltä asuinalueelta, liittyi edellisen asunnon ominaisuuksiin (epäsopiva koko, laatu tai hinta) tai pyrkimykseen vaihtaa talotyyppiä tai hallintasuhtemuotoa (taulukko 4). Noin viidenneks mainitsi syyksi elämäntilanteeseen ja perhe- muodon muutokseen liittyvät syyt (ero, yhteen muutto, muutto pois vanhempien taloudesta). Asumisuraan ja elämäntilanteeseen liittyvien te-

Taulukko 3. Muuttajien talotyyppi- ja hallintasuhdejakauma ennen ja jälkeen muuton.

	Keskittymistä muuttaneet		Muut muuttajat	
	ennen muuttoa (%)	muuton jälkeen (%)	ennen muuttoa (%)	muuton jälkeen (%)
Talotyyppi				
Omakotitalo	3	13	6	14
Rivitalo, paritalo	16	28	20	27
Kerrostalo (2–4 kerrosta)	46	34	34	33
Kerrostalo (>4 kerrosta)	35	26	39	27
Hallintasuhte				
Omistus, oma talo	8	15	10	14
Omistus, asunto-osake	35	40	41	54
Asumisoikeus	8	11	5	5
Yksityinen vuokra-asunto	18	11	28	15
Arava- tai korkotukivuokra-asunto	29	20	12	10
Muu	2	3	4	2

kijöiden lisäksi asuinalueen merkitys poistoyöntävänä tekijänä näkyy aineistossamme selkeästi, ja sen vaikutus korostuu etenkin maahanmuuttajakeskittymien alueilta pois muuttaneiden vastauksissa (taulukko 4). Jopa silloin, kun vastaajilta kysytään syitä heidän päätökselleen vaihtaa *asuntoa*³, yli viidennes (22 %) maahanmuuttajakeskittymien alueilta muuttaneista sanoo syyn asunnonvaihtoon liittyneen haluun muuttaa jollekin toiselle asuinalueelle. Muista muuttajista vain 8 prosenttia mainitsi muuttaneensa pois edellisestä asunnostaan tästä syystä.

Entisen asuinalueen vaikutus poismuuttopäätökseen korostuu vastauksissa myös kysyttäessä edellisellä asuinalueella viihtymistä ja kokemuksia muuton vaikutuksesta asumistasoon. Vaikka valtaosa muuttaneista piti edellistä asuinaluetta kohtalaisena tai viihtyi siellä hyvin, ilmoitti miltei viidennes (18 %) maahanmuuttajakeskittymien alueilta pois muuttaneista, etteivät he pitäneet edellisestä asuinalueestaan. Osuus on poikkeuksellisen korkea, jos tulosta verrataan aikaisempiin asumisviihtyisyyttä kartoittaneisiin tutkimuksiin, joiden mukaan tyytymättömyys asuinalueeseen on yleensä selvästi tätä alhaisempaa (esim.

Kortteinen & al. 2005a; Korhonen 2008). Muista muuttajista epäviihtyisäksi edellisen asuinalueensa koki vain 6 prosenttia vastaajista, mikä vastaa pitkälti aiempien tutkimusten havaitsemaa tasoa asumistyytymättömyydessä (kuvio 1a).

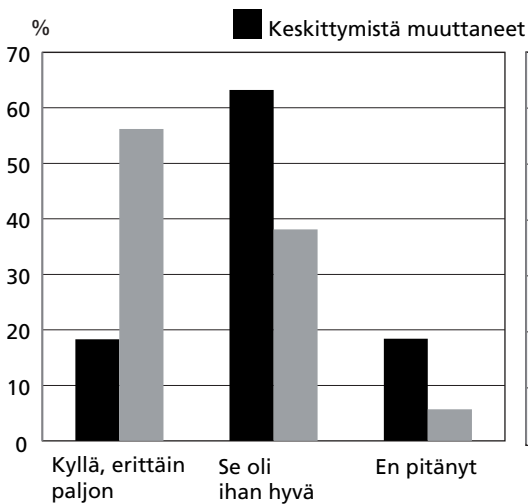
Erot tyytymättömyydessä entiseen asuinalueeseen heijastuvat samalla tapaa myös muuttajien kokemuksiin uudesta asuin ympäristöstä (kuvio 1b). Maahanmuuttajakeskittymien alueilta pois muuttaneista selvästi (62 % vs 40 %) suurempi osa koki uuden asuin ympäristönsä huomattavasti

Taulukko 4. Asunnonvaihtoon johtaneet syyt.

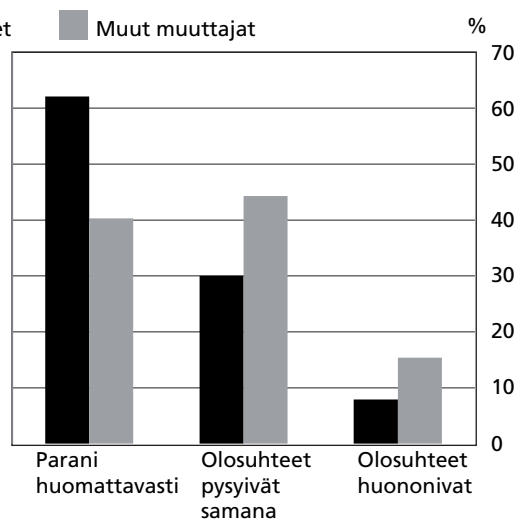
	Keskittymistä muuttaneet	Muut muuttajat	Kaikki muuttajat
Muutosyy	%	%	%
Perhesyyt (ero tms.)	18	22	22
Asuntoon liittyvät syyt	77	71	72
Halu parantaa sijaintia	15	7	8
Halu vaihtaa asuinaluetta	22	8	10
Muu syy	18	27	26
Vastaajia yhteensä	334	344	678

³ Muuttajilta kysyttiin ensin syitä heidän päätökselleen vaihtaa asuntoa. Tämän jälkeen kysyttiin, miksi he päätyivät muuttamaan pois entiseltä asuinalueeltaan.

A Piditkö edellisestä asuinalueestasi?

Paraniko asuinympäristösi? B

Kuvio 1. a) Viihtyvyys edellisellä asuinalueella ja b) muuton vaikutus asuinolosuhteisiin.

ti entistä paremmaksi.⁴ Pyrkimys parantaa omaa asuinympäristöä on siis ollut heille selvästi muita muuttajia yleisempi syy vaihtaa asuntoa ja asuin-alueetta. Tässä pyrkimyksessä he ovat oman arvi-
onsa mukaan myös onnistuneet.

Onko alueen sosiaalisella ja etnisellä rakenteel- la väliä?

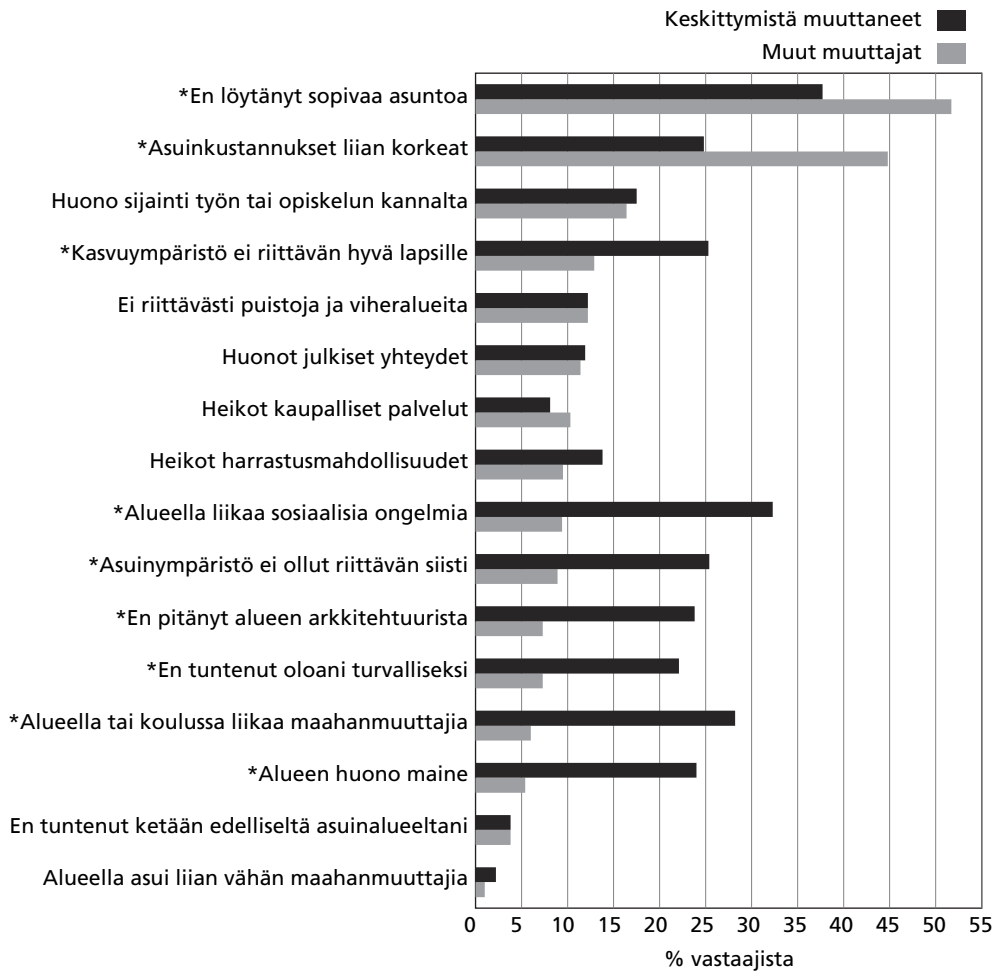
Mikä asuinalueissa sitten lopulta työntää? Onko kyse pyrkimyksestä jättää palvelurakenteeltaan tai fyysisiltä ominaisuuksiltaan heikkenevä tai maineeltaan ja sosiaaliselta kehitykseltään ongelmalliseksi koettu alue? Vai kertooko poismuutto kantaväestön haluttomuudesta asua maahanmuuttajien naapurina, kuten kansainvälisestä tutkimuskirjallisuudesta tuttu ”kantaväestön pako” -teoria antaisi ymmärtää? Poismuuttosyiden selvittämiseksi pyysimme muuttajia arvioimaan erilaisten tekijöiden tärkeyttä päätökselle vaihtaa asuinalueita neliportaisella asteikolla (erittäin tärkeästä ei lainkaan tärkeään). Lisäksi pyysimme heitä listaamaan neljä merkittävintä tekijää tärkeysjärjestykseen.

Tuloksemme osoittavat, että vaikeus löytää sopiva asunto oli kummallakin muuttajaryhmäl-
lä ensisijaisin edelliseltä asuinalueelta poismuutto-
ton syy. Noin kolmannes sekä maahanmuutta-

jakeskittymien että muiden alueiden muuttajista ilmaisi tämän tärkeimmäksi poismuuttosyyksi. Liian korkeat asuinkustannukset mainittiin toiseksi yleisimmän tärkeimmäksi poismuuttosyyksi. Toiseksi, kolmanneksi ja neljänneksi tärkeimmissä muuttosyissä on sen sijaan selvä ero muuttajaryhmien välillä. Maahanmuuttajakeskittymien alueilta muuttaneilla sosiaaliseen ympäristöön liittyvät tekijät – alueen sosiaaliset ongelmat, huono maine, epäsiisteys ja turvattomuuden tunne – nousivat selvästi muita muuttajia useammin neljän tärkeimmän poismuuttosyn joukkoon. Muilta alueilta muuttaneiden muuttopäätös liittyi sen sijaan pääasiassa toiminnallisiin tekijöihin, kuten heikkoihin palveluihin, huonoon sijaintiin tai viheralueiden riittämättömyyteen.

Tulokset ovat samansuuntaisia muuttajien arvioissa eri tekijöiden tärkeyttä neliportaisella asteikolla. Sopivan asunnon löytämisen vaikeus oli edelleen yleisimmän mainittu tärkeä poismuutto-
ton syy – molemmissa muuttajaryhmissä. Muiden syiden osalta vastaukset kuitenkin erovat huomattavasti. Peräti kolmannes maahanmuuttajakeskittymien alueilta pois muuttaneista piti liiallisia sosiaalisia ongelmia tärkeänä tai melko tärkeänä synä poismuuttoon (kuviot 2) ja miltei yhtä suuri osuus (28 %) piti maahanmuuttajien liian korkeaa määrää asuinalueella tai lähikoulussa tärkeänä poismuuttosynä. Edelleen noin neljännekselle huono kasvuympäristö lapsille, tur-

⁴ Entisellä asuinalueella viihtyisessä ja asuinolosuhteiden muutoksessa havaittavat erot ovat tilastollisesti merkitseviä muuttajaryhmien välillä.

Kuvio 2. Osuus (%) muuttajista, jotka pitivät kyseisiä tekijöitä tärkeinä tai melko tärkeinä syinä päätökselle muuttaa pois edelliseltä asuinalueelta. Tilastollisesti merkitsevät erot muuttajaryhmien välillä on merkitty kuviossa *-merkillä.

vattomuus, epäsiisteys, huono maine tai epämiellyttävä arkkitehtuuri olivat merkittäviä syitä alueelta muuttoon (kuvio 2). Maahanmuuttajakeskittymistä pois muuttaneet henkilöt ovat siis pyrkineet välttämään ennen kaikkea asuinalueensa koettua epäviihtyisyyttä ja sosiaalisia ongelmia, jotka on todettu myös kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa yleisiksi muuttohalukkuutta lisääviksi tekijöiksi (esim. Krysan 2002; vrt. myös Kortteinen & al. 2005a tulokset muuttohalukkuudesta). Myös maahanmuuttajien suuri määrä asuinalueella tai lähikoulussa nousee merkittäväksi poismuuttosyyksi.

Muilta alueilta muuttaneiden vastauksissa asuinalueen työntävät tekijät näyttäytyvät hy-

vin erilaisina. Yksikään edellä mainituista asuinalueen sosiaaliseen, etniseen tai fyysiseen rakenteeseen liittyvistä syistä ei korostunut heillä vastaavalla tavalla tärkeänä poismuuton syynä (kuvio 2). Heillä ylivoimaisesti yleisimmät tärkeäksi koetut poismuuttosyyt liittyivät asuntoon ja asumisen hintaan. Myös asuinalueen huono sijainti tai heikko palvelutaso koettiin ongelmalliseksi samoin kuin kasvuympäristön soveltumattomuus lapsille. Näitä syitä piti kuitenkin tärkeänä muuttosyyinä selvästi alle viidennes muilta alueilta muuttaneista vastaajista. Erot asuinalueiden työntävissä tekijöissä ovat siis hyvin selkeitä, ja ne myös säilyvät tilastollisesti merkitsevinä, vaikka vastaajien taustojen vaikutus muuttosyi-

hin vakioitaisiin.⁵

Tulokset siis osoittavat, kuinka myös pääkaupunkiseudulle syntyneillä alueellisilla ja sosiaalisilla rakenteilla on itsenäistä työntävää vaikutusta muuttoliikkeen suuntautumiseen. Vaikka alueelliset erot väestön sosioekonomisessa ja etnisessä rakenteessa ovat seudulla edelleen kansainvälisesti vertaillen maltillisia, on eriytyminen edennyt niin pitkälle, että osalla alueista asukkaiden kokemukset asuinympäristön laadusta vaikuttavat selvästi paitsi aiemmin osoitettuun muuttohalukkuuteen (Kortteinen & al. 2005a) myös toteutuneisiin muuttopäätöksiin. Kantaväestön muutto pois maahanmuuttajakeskittymistä näyttää tulostemme valossa myös meillä liittyvän osaltaan maahanmuuttajien lisääntyneeseen määrään alueilla. Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa esitetty teoria kantaväestön paosta on kuitenkin sellaisenaan liian yksioikoinen kuvaamaan valikoivan muuttoliikkeen dynamiikkaa pääkaupunkiseudulla. Tuloksemme osoittavat, että tärkein yksittäinen poismuuttosyy liittyy molemmilla aluetyypeillä sopivan asunnon löytymiseen muualta. Lisäksi poismuuttoa suuntaavat vahvasti asuinalueiden sosiaaliseen ympäristöön liittyvät tekijät (erityisesti pyrkimys välttää liiallisia sosiaalisia ongelmia eli niin sanottu ”social flight”).

Kyselyaineistomme perusteella kantaväestön muuttoliikkeen valikoivuus näyttää siten johtuvan ennen kaikkea kantaväestön pyrkimyksistä hakeutua pois asuntokannaltaan epäsoviviksi ja asukasrakenteeltaan epäviihtyisiksi koetuilta alueilta. Asukasrakenteen koettu ”epäviihtyisyys” jäsenyytensä asukkaiden kokemuksissa samanaikaisesti sekä sosiaalisen että etnisen ulottuvuuden kautta. Noin 70 prosenttia niistä vastaajista, jotka ovat pitäneet alueen tai koulun etnistä rakennetta tärkeänä poismuuttosyyinä, on arvioinut myös alueen sosiaaliset ongelmat tärkeäksi poismuuttosyyksi. Koetut sosiaaliset ongelmat nousevat kuitenkin vastauksissa maahanmuuttajien korkeaa osuutta yleisemmäksi tärkeäksi poismuuttosyyksi.

5 Vastaajien taustan (sukupuoli, ikä, perherakenne, koulustausta, tulotaso, työmarkkina-asema, asuntotyyppi) mahdollista sekoittavaa vaikutusta muuttosyyden eroihin on tarkasteltu logistisella regressiomallilla. Suurin veto-suhde (OR) oli tässäkin analyysissä asuinalueen sosiaaliseen (1,8; 95 % luottamusväli 1,4–2,2) ja etniseen (1,6; 95 % luottamusväli 1,3–2,1) rakenteeseen liittyvissä syissä, eikä taustatekijöiden vakiointi muuttanut tulosta oleellisesti. Malli ei siten tuota kuvioista 2 poikkeavaa tulosta, ja se on tämän vuoksi jätetty pois artikkelista.

Johtopäätökset

Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että asuinalueiden eriytyminen kytkeytyy läheisesti valikoivan muuttoliikkeen prosesseihin myös pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa (esim. Skifter Andersen 2003; Bråmås 2006; Andersson 2013). Erityisesti koulutetun ja hyvätuloisen väestönosan pyrkimys välttää epäviihtyisäksi kokemian alueita on nostettu kansainvälisesti keskeiseksi eriytyminen moottoriksi. Vilkanen (2011) väitöstutkimus asuinalueiden etnisestä eriytymisestä osoitti, että myös pääkaupunkiseudulla on selkeää näyttöä kantaväestön muuttoliikkeen valikoivuudesta, joka on omalta osaltaan vauhdittanut asuinalueiden etnistä eriytymistä.

Tässä artikkelissa olemme tarkastelleet havaitun valikoivan muuttoliikkeen syitä. Tämänkaltaisia tutkimuksia, joissa kattavalla tilastoaineistolla tarkastellaan sosiaalisesti ja etnisesti eriytyneiden alueiden juuri tapahtunutta lähtömuuttoa yhdistämällä siihen kysely muuton syistä ja uuden aluevalinnan perusteista, ei tietääksemme ole Suomessa aikaisemmin tehty.

Tutkimuksemme nostaa esille kaksi keskeistä tulosta. Ensinnäkin aikaisemmissa tutkimuksissa osoitettu alueellisen eriytyksen kehitys (esim. Vaattovaara 1999; Kortteinen & Vaattovaara 1999; Kauppinen & al. 2009; Vaattovaara & Kortteinen 2012) vaikuttaa myös meillä asukkaiden muuttopäätöksiin kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa kuvattuun tapaan. Tuloksemme osoittavat, että asukkaiden kertomat muuttosyyt ja kokemukset entisen asuinalueen viihtyisyydestä eroavat pääkaupunkiseudulla selvästi alueittain. Kun toisaalla halu vaihtaa asuin-alueita heijastelee ennen kaikkea asuntokannan rakenteita, huonoa sijaintia, viheralueiden riittämättömyyttä tai huonoja julkisia yhteyksiä, on toisilla alueilla kyse huomattavasti vakavammista yhteiskunnallisista kysymyksistä – liiallisista sosiaalisista ongelmista, turvattomuuden tunteesta, alueen epäviihtyisyydestä tai maahanmuuttajien kasvaneen määrän aiheuttamasta tyytymättömyydestä. Kuvatut erot muuttosyyissä eivät selity muuttajien ominaisuuksilla. Monikulttuurisuus ja asukkaiden omakohtaiset kokemukset asuinalueensa sosiaalisesta ympäristöstä ovat siis myös meillä muodostuneet erillisiksi ulottuvuuksikseen, joilla on itsenäistä vaikutusta toteutuneisiin muuttoihin (vrt. Lee & al. 1994; Feijten & van Ham 2009).

Toiseksi tuloksemme osoittavat, että kantaväestön poismuutossa maahanmuuttajakeskittymistä ei ole kyse yksinomaan maahanmuuttajien lisääntyneen määrän aiheuttamasta ”kantaväestön paosta”, kuten etenkin julkisessa keskustelussa usein tulkitaan. Näyttää siltä, että etniseen ja sosiaaliseen rakenteeseen liittyvät muutokset (liiallisiksi koetut sosiaaliset ongelmat, alueen epäsiisteys, huono maine, epäviihtyisäksi koettu arkkitehtuuri ja turvattomuuden tunteet) kietoutuvat maahanmuuttajakeskittymistä muuttaneiden asukkaiden kokemuksissa läheisesti toisiinsa. Tämä kertoo alueellisen eriytymisen eri ulottuvuuksien paikantumisesta pääkaupunkiseudun kaupunkirakenteessa samoille alueille. Alueellinen eriytymisprosessi on tuottanut pääkaupunkiseudulla tilanteen, jossa alueiden väliset sosioeko-

nomiset ja etniset erot ovat kasvaneet niin isoiksi, että osa väestöstä suunnistaa heikoiksi kokemiltaan alueilta toisaalle. Eriytyminen on siis paikoin saanut itseään ruokkivan luonteen.

Eriytymisen kuvattu moniulotteisuus ja kehityksen itseään ruokkiva luonne asettavat isoja haasteita asuinalueiden elinvoimaista kehitystä tavoittelevalle kaupunkipolitiikalle. Tutkimuksemme osoittamalla asukkaiden alueellisesti eriytyneillä kokemuksilla on merkitystä paitsi koetun hyvinvoinnin myös kaupunkirakenteen kehityksen kannalta. Omakohtaiset kokemukset ja niiden tulkinnat heijastuvat kaupunkirakenteen eriytymiseen asukkaiden pyrkiessä välttämään epäviihtyisiksi tai turvattomiksi kokemiaan asuinalueita muuttopäätöksissään.

KIRJALLISUUS

- Andersson, Roger: Reducing and reshaping ethnic residential segregation in Stockholm: the role of selective migration moves. *Geografiska Annaler B* 95 (2013): 2, 163–187.
- Andersson, Roger & BråmÅ, Åsa: Selective migration in Swedish distressed neighbourhoods: can area-based urban policies counteract segregation processes? *Housing Studies* 19 (2004): 4, 517–539.
- Aro, Timo: Valikoiva muuttoliike osana pitkän aikavälin maassamuuttokehitystä. *Yhteiskuntapolitiikka* 72 (2007): 4, 371–379.
- Bobo, Lawrence & Zubrinsky, Camille: Attitudes on residential integration: perceived status differences, mere in-group preference, or racial prejudice? *Social Forces* 74 (1996): 3, 883–909.
- Bolt, Gideon & van Kempen, Ronald & van Ham, Maarten: Minority ethnic groups in the Dutch housing market: spatial segregation, relocation dynamics and housing policy. *Urban Studies* 45 (2008): 7, 1359–1384.
- BråmÅ, Åsa: ”White flight”? The production and reproduction of immigrant concentration areas in Swedish cities, 1990–2000. *Urban Studies* 43 (2006): 7, 1127–1146.
- Crowder, Kyle: The racial context of white mobility: an individual-level assessment of the white flight hypothesis. *Social Science Research* 29 (2000): 2, 223–257.
- Crowder, Kyle & Hall, Mathew & Tolnay, Stewart: Neighborhood immigration and native out-migration. *American Sociological Review* 76 (2011): 1, 25–47.
- Cutler, David & Glaeser, Edward & Vigdor, Jacob: The rise and decline of the American ghetto. *The Journal of Political Economy* 107 (1999): 3, 455–506.
- Denton, Nancy & Massey, Douglas: Patterns of neighborhood transition in a multiethnic world: U.S. metropolitan areas, 1970–1980. *Demography* 28 (1991): 1, 41–63.
- Dhalmann, Hanna & Vaattovaara, Mari & Vilkkama, Katja: Hyvää kasvuympäristöä etsimässä. Asuinalueiden ja koulun merkitys lapsiperheiden muuttopäätöksille pääkaupunkiseudulla. Hyväksyty julkaistavaksi *Yhdyskuntasuunnittelu-lehdessä*. (Tulossa.)
- Ellen, Ingrid Gould: Race-based neighbourhood projection: a proposed framework for understanding new data on racial integration. *Urban Studies* 37 (2000): 9, 1513–1533.
- Farley, Reynolds, Steeh, Charlotte, Krysan, Maria, Jackson, Tara & Reeves, Keith: Stereotypes and segregation: Neighborhoods in the Detroit area. *American Journal of Sociology* 100 (1994): 3, 750–780.
- Feijten, Peteke & van Ham, Maarten: Neighbourhood change... Reason to leave? *Urban Studies* 46 (2009): 10, 2103–2122.
- Galster, George: White flight from racially integrated neighbourhoods in the 1970s: the Cleveland experience. *Urban Studies* 27 (1990): 3, 385–399.
- Harris, David: Why are whites and blacks averse to black neighbors? *Social Science Research* 30 (2001): 1, 100–116.
- Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennuste 2013–2030. Tilastoja 2013: 5. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 2013.
- Helsingin tila ja kehitys 2013. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 2013.
- Ilmonen, Mervi & Hirvonen, Jukka & Knuuti, Liisa & Korhonen, Heli & Lankinen, Markku: Rauhaa ja karnevaaleja. Tieto- ja taitoammattilaisten asumistavoitteet Helsingin seudulla. *Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuk-*

- sen julkaisuja B 78. Espoo: Teknillinen korkeakoulu, 2000.
- Kauppinen, Timo: The beginning of immigrant settlement in the Helsinki metropolitan area and the role of social housing. *Journal of Housing and the Built Environment* 17 (2002): 2, 173–97.
- Kauppinen, Timo & Kortteinen, Matti & Vaattovaara, Mari: Pääkaupunkiseudun lamatyöttömien myöhemmät ansiotulot: isikö lama kovemmin korkean työttömyyden alueilla? *Yhteiskuntapolitiikka* 74 (2009): 4, 358–374.
- Korhonen, Erkki: Helsingin lähiöissä viihdytään – haasteitakin on. Teoksessa Nupponen, Terttu & Broman, Eeva-Liisa & Korhonen, Erkki & Laine, Markus (toim.): *Myönteisiä muutoksia ja kasvavia haasteita*. Tutkimuksia 2008: 6. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 2008.
- Kortteinen, Matti & Tuominen, Martti & Vaattovaara, Mari: Asumistoiveet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (2005a): 2, 121–131.
- Kortteinen, Matti & Vaattovaara, Mari: Huono-osaisuus pääkaupunkiseudulla 1980- ja 1990-luvuilla – käännekohta kaupunkiseudun kehityksessä? *Terra* 111 (1999): 3, 133–145.
- Kortteinen, Matti & Vaattovaara, Mari & Alasuutari, Pertti: Eliitin eriytymisestä pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (2005b): 5, 475–487.
- Krysan, Maria: Whites who say they'd flee: who are they, and why would they leave? *Demography* 39 (2002): 4, 675–696.
- Kytö, Hannu & Väliniemi, Jenni: Pääkaupunkiseudun muuttovirrat murroksessa. *Julkaisuja* 3/2009. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 2009.
- Laakso, Seppo & Halme, Timo & Kilpeläinen, Päivi & Loikkanen, Heikki & Vaattovaara, Mari (toim.): *Kirkkonummen kunnan muuttoliiketutkimus*. Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja B 52. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2005.
- Lee, Barrett & Oropesa, R.S. & Kanan, James: Neighbourhood context and residential mobility. *Demography* 31 (1994): 2, 249–270.
- Rasinkangas, Jarkko: Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä. Tutkimuksia A43. Turku: Siirtolaisinstituutti, 2013.
- Ratvio, Rami: Elämää keskustassa ja kaupunkiseudun reunoilla. *Urbaani ja jälkiesikaupungillinen elämäntyyli asumisen valinnoissa ja arkiliikkumisessa Helsingin seudulla*. Department of geosciences and geography A15. Helsinki: Geotieteiden ja maantieteen laitos, 2012.
- Rossi, Peter: *Why families move*. Toinen painos. Beverly Hills: Sage Publication, 1955/1980.
- Skifter Andersen, Hans: *Urban sores*. On the interaction between segregation, urban decay and deprived neighbourhoods. Cornwall: Ashgate, 2003.
- Tuorila, Helena: ”Löydettiin sopiva asunto”. Pääkaupunkiseudun muuttajien kokemukset uudesta asuinympäristöstä. *Julkaisuja* 4 / 2009. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 2009.
- Vaattovaara, Mari: Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen. *Ympäristö ja alueellisuus*. Tutkimuksia 1998: 7. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 1998.
- Vaattovaara, Mari: Sosiaalisen erilaistumisen dynamiikka pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 64 (1999): 2, 120–130.
- Vaattovaara, Mari & Kortteinen, Matti: Beyond polarisation versus professionalisation? A case study of the development of the Helsinki region, Finland. *Urban Studies* 40 (2003): 11, 2127–2145.
- Vaattovaara, Mari & Kortteinen, Matti: Segregaatiosta ja sen inhimillisestä ja yhteiskunnallisesta merkityksestä. *Talous & yhteiskunta* (2012): 3, 60–66.
- Vasanen, Antti: Beyond stated and revealed preferences: the relationship between residential preferences and housing choices in the urban region of Turku, Finland. *Journal of Housing and the Built Environment* 27 (2012): 3, 301–315.
- Vilkama, Katja: Kaupungin laidalla. Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueellinen eriytyminen Helsingissä. *Terra* 122 (2010): 4, 183–200.
- Vilkama, Katja: Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla. *Tutkimuksia* 2011: 2. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 2011.
- Woldoff, Rachael: *White flight/black flight*. The dynamics of racial change in an American neighborhood. Ithaca: Cornell University Press, 2011.

SUMMARY

Katja Vilkkama & Mari Vaattovaara & Hanna Dhalmann: "White flight"? Why do people move out of immigrant-dense neighbourhoods? (Kantaväestön pakoa? Miksi maahanmuuttajakeskittymistä muutetaan pois?)

International research has shown that the patterns and processes of residential segregation are closely associated with processes of selective migration not only in the United States and Europe, but also in Nordic welfare states. In high-income and high-education groups in particular, decisions to move are often influenced by the neighbourhood's socio-economic characteristics and changes in those characteristics. According to the research evidence, residents are particularly concerned about physical deterioration in the neighbourhood, the growth of social disruption, increasing unrest and insecurity in the area, or the depreciation of their property values. Furthermore, international studies have drawn attention to the impact of the neighbourhood's ethnic composition on decisions to move out. According to the so-called white flight theory, the majority population is liable to move out of the neighbourhood when there is an influx of large numbers of immigrants.

In Finland, Katja Vilkkama's recent doctoral thesis (2011) on ethnic residential segregation confirms that selective migration is also shaping metropolitan Helsinki. The migration flows of native Finns are directed out of areas with increasingly large concentrations of immigrants. As a result, the number of native population in these areas has declined while the proportion of immigrants has increased. As yet, however, not enough is known about what ultimately is driving this migration.

This article explores the reasons behind the selective migration of the native population. In particular, we are interested to know why native Finns are moving out of areas that have attracted high concentrations of immigrants. Do they want to avoid living with immigrant neighbours? Or is their decision to move out motivated more by other neighbourhood characteristics, or by their own housing career? The

article is based on a register-based survey conducted jointly with Statistics Finland and focused on Finnish-born residents of the Helsinki region aged 29–54. A sample of 3,000 persons was recruited and divided into four strata by neighbourhood and migration status.

The research has two main findings. Firstly, the results show that in metropolitan Helsinki, spatial differences resulting from social differentiation among neighbourhoods impact residents' decisions to move out much in the same way as has been reported internationally. Even though the single most important reason for moving out has to do with the dwelling, the social environment and ethnic composition of the neighbourhood are mentioned surprisingly often, especially in the responses of people who have moved out of immigrant-dense neighbourhoods.

Secondly, the findings show that the decisions by native Finns to move out of immigrant-dense neighbourhoods cannot be explained only by a 'white flight' prompted by the growing number of immigrants. Reasons associated with ethnic and social composition of the neighbourhood are closely interwoven in the respondents' experiences. This suggests that the different dimensions of residential segregation overlap and are concentrated in the same neighbourhoods in metropolitan Helsinki.

The results suggest that socio-economic and ethnic differences between neighbourhoods have become so clear in metropolitan Helsinki that they are relevant not only to perceived well-being, but also to the further development of the urban structure. The multiple overlapping dimensions of the processes of residential segregation and the self-reinforcing nature of these processes present a huge challenge for an urban policy aimed at promoting socially and spatially balanced development in neighbourhoods across the metropolitan area.

Keywords: white flight, selective migration, residential segregation, immigrant-dense neighbourhoods, housing choices, metropolitan Helsinki.